

Procés de participació per la construcció del Pacte de Barcelona per a la Salvaguarda dels drets humans a la ciutat

Sessió2: Drets emergents

Ajuntament de Barcelona

Informe de resultats

10 de maig de 2024, relatoria a càrrec del
Centre de Recursos en Drets Humans

Índex

1- Presentació	3
2- Organització de la trobada	4
3- Síntesi de resultats	5
3.1 Benestar emocional	5
3.2 Drets digitals i ambientals	9

1- Presentació

L'Ajuntament de Barcelona inicia un procés de construcció col·lectiva d'un gran Pacte de ciutat per a la salvaguarda dels drets humans a Barcelona, un projecte que busca arribar a nous acords entre tots els sectors de la ciutat per afrontar els seus grans reptes sense deixar ningú enrere.

Les transformacions econòmiques, socials i ambientals que ha viscut la nostra ciutat els darrers anys requereixen d'un exercici de revisió del model de garantia de drets: quins drets s'estan perdent, quins nous drets haurien de ser reconeguts, quins deures comporten tots ells i quines són les obligacions que les administracions i governs haurien d'assegurar.

Un dels principals instruments dels quals disposa l'Ajuntament de Barcelona en aquest àmbit és la Carta de Drets i Deures de Barcelona, una Ordenança aprovada l'any 2010 amb l'objectiu de promoure un avenç en l'assoliment de drets i el compliment de deures per part de les persones que viuen a Barcelona. Després de 14 anys de vigència, l'Ajuntament de Barcelona impulsa ara un procés d'actualització del seu contingut, amb la voluntat d'adequar-lo a la nova realitat i les necessitats actuals de la ciutat i el món, preparant-nos pels propers quinze anys.

La renovació de la Carta anirà acompanyada del disseny i implementació d'un Pla d'acció de salvaguarda dels drets humans a la ciutat, que es dissenyarà conjuntament amb la societat civil, i que servirà de guia per a les polítiques de drets humans que han d'implementar-se a la ciutat.

En el marc d'aquestes accions, s'ha obert un procés de participació amb ciutadania i agents socials i econòmics per rebre aportacions i propostes de canvi, esmena o incorporació de nous elements a l'actual Carta, i que serveixin també de guia per al futur Pla.

El passat 10 de maig va tenir lloc al Museu d'Història de Barcelona una trobada monogràfica amb agents socials per a debatre entorn als drets emergents relacionats amb el benestar emocional, d'una banda, i els drets digitals i ambientals, de l'altra. És la segona trobada en aquest marc, la primera va ser el divendres 3 de maig i es va centrar en mecanismes de garantia i promoció de drets.

Els resultats d'aquesta segona sessió es recullen a continuació.

2- Organització de la trobada

Els objectius de la trobada eren obrir un debat i reflexió amb agents i entitats convidades relacionades amb el Pacte de Barcelona per a la Salvaguarda dels drets humans a la ciutat i recollir aportacions entorn a dos àmbits principals:

- Benestar emocional
- Drets digitals i ambientals

Per això es van organitzar 2 taules rodones amb el següent programa:

- Benvinguda institucional a càrrec d'Anabel Rodríguez, cap del departament de Drets Humans
- Presentació i explicació de la dinàmica de treball, a càrrec d'Anabel Rodríguez
- Primera taula rodona, sobre benestar emocional
- Pausa-cafè
- Segona taula rodona, sobre drets digitals i ambientals
- Plenari per a la presentació de conclusions
- Tancament de la sessió

3- Síntesi de resultats

3.1 Benestar emocional

La Taula es va iniciar amb unes ponències per a aportar context a càrrec de:

- Albert Pla, Som Base
- Iván Cano, Salut Mental Catalunya
- Sílvia Bofill, Xarxa de Cures

Elements clau per a la reflexió apuntats a les ponències

- La cura és un dret humà, i cal abordar-la des d'una perspectiva de drets humans.
- Dret a cuidar dels fills, familiars, etc. Hauria de ser possible sense menystenir els altres drets.
- Cal que el focus cal estigui en la persona cuidada i també en qui cuida.
- La perspectiva antiracista i la feminista són imprescindibles.
- La cura la necessitem des que naixem fins que morim.
- Les persones que cuiden ho fan en situacions de total precarietat. Sector altament racialitzat i feminitzat.
- Tant les cures remunerades com les que no ho són tenen una situació de manca de reconeixement social.
- S'estan fent coses, però són del tot insuficients.
- Des de la Xarxa de cures entenen que la lluita ciutadana és imprescindible per a seguir conquerint drets.
- Quina és la diferència entre salut mental i benestar emocional? Hem creat un sistema que diferencia aquests dos termes, però no caldria. La definició és la mateixa, és el mateix concepte. No els podem separar l'un de l'altre.
- Per què ha passat això? Per estigma. Un diagnòstic en salut mental és per a persones estigmatitzades, però no hauria de ser així. Algú amb un diagnòstic psiquiàtric pot tenir més benestar emocional que algú que no té cap diagnòstic.
- Mecanismes d'acompanyament al benestar emocional: són molt discriminadors. Gairebé que només en pot gaudir una part de la població molt determinada, la que no té condicions de precarització.
- No podem atendre el benestar emocional des d'una perspectiva que només hi accedeix qui té condicions de privilegi econòmic.

- Dret a l'acompanyament afectiu: les persones tenen dret a ser tractades amb afecte.
- Tenim la necessitat d'interactuar amb altres individus.
- Degut a la gravetat de la soledat no desitjada, resulta necessari regular l'acompanyament com a dret.
- Cal donar visibilitat a la problemàtica i exigir recursos.
- Seria un dret subjectiu, absolut i extra patrimonial, de la personalitat, d'adquisició originària, intransmissible, irrenunciable, facultatiu, accessori, privat, imprescriptible, individual.
- El subjecte actiu seria el titular del dret.
- El subjecte passiu tindria deure general de respecte i un deure especial de fer, de dur a terme un comportament determinant exigible coactivament. L'administració pública estaria obligada. Els ens públics estarien obligats a partir de la normativa que establís l'administració.
- L'interès jurídic a protegir és evitar la soledat no desitjada i garantir l'acompanyament afectiu.
- Contingut: hi hauria règim sancionador i vies de reclamació jurídica.
- Els drets no sorgeixen per generació espontània, s'estableixen pel poder establert, ja sigui per pròpia conveniència o interès o a través de les conquestes de la ciutadania.

Aportacions dels i les participants

1. Cal incorporar aquests o altres drets a la carta de drets i deures de Barcelona?

- Sí, considerem que el dret a la cura s'ha d'incorporar igualment que el dret a l'acompanyament afectiu.

Es menciona que el dret a la cura engloba el dret a l'acompanyament i al benestar emocional.

- Sí, però amb coherència en l'aplicació, recursos/pressupost.
- Sí, en part degut al gran impacte de la crisi del 2008 i de la pandèmia.

També s'han mencionat altres temes com ara la violència sexual, l'assetjament, l'ús excessiu de pantalles, etc. Que cal que estiguin contemplats.

2. Com fer-ho? (en quin apartat, en quins termes...)

- Models d'intervenció públic-comunitària
- Qualificar al personal, mecanismes de seguiment
- Garantir l'accés a la salut (empadronaments)

Salut i empadronament estan vinculats.

- Garantir-ho en tot el cicle de vida
- El benestar emocional ha de tenir entitat pròpia dins de la carta
- Ha de tenir un pressupost garantit
- Suport i acompanyament a la criança

Està directament vinculat amb el dret a la cura

- Reconeixement explícit
- Assegurar unes condicions materials bàsiques
- Fer front a la manca d'expectatives de la joventut

Jovent i tothom ha de poder realitzar el seu projecte de vida de forma digna.

- S'ha destacat la importància de xarxes de suport com ara "Vila Veïna"
- Cal reconèixer les necessitats de les persones en el seu dia a dia i incloure-les a la carta
- Cal dignificar la feina
- Qui cuida a les persones cuidadores?
- Cal apostar per polítiques integrals

La salut s'ha de contemplar de manera integral. Salut emocional, mental, física, confort, equitat. La salut és un dret transversal.

- Dret al benestar emocional en el marc de la salut comunitària
- Calen mecanismes de control i avaluació del compliment dels drets

3. Quines accions prioritàries caldria incorporar al pla d'acció per garantir-los?

- Promoure un canvi cultural en favor dels drets emergents
- Cal una major coordinació pública entre serveis sanitaris i serveis socials
- També cal millorar la coordinació entre entitats i serveis públics
- Més recursos econòmics i més serveis públics
- Models d'atenció públic-comunitària
- Promoció de la Carta de Drets i Deures: que la conegui tota la ciutadania

- Atenció centrada en la persona
- Drets de les persones en situacions de vulnerabilitat
- Cal tenir en compte les desigualtats territorials de la ciutat a l'hora d'invertir en serveis públics
- Valorar la necessitat d'un pla de xoc en àmbits concrets
- Protocols, formació i sensibilització

Sessions formatives per a les persones que han d'acompanyar i cuidar professionalment per tal que siguin conscients dels seus drets. També que en sigui conscient la ciutadania en el seu conjunt i les persones professionals que vetllen per la implementació dels drets.

- Impacte de les pantalles
- Assetjament entre iguals a centres educatius
- Drets de la joventut
- Reconeixement públic, social i normatiu
- Abordatge comunitari
- La renda bàsica universal seria una de les propostes com a eina de capitalització de les cures
- Dret a ser atès per personal qualificat

3.2 Drets digitals i ambientals

La Taula es va iniciar amb unes ponències de context a càrrec de:

- Judith Membrives, Eix de digitalització de Lafede.cat
- Dante Maschio, Aigua és vida
- Miquel Ortega, expert en economia circular i polítiques públiques

Elements clau per a la reflexió apuntats a les ponències

- L'escletxa digital, l'accés a drets digitals, poder-se desenvolupar en l'àmbit de les noves tecnologies, etc. És important, però a La Fede consideren que el més rellevant és enfocar-se en la intersecció entre drets humans i espai digital.
- Després de 3 anys analitzant la intersecció, la conclusió és que no hi ha drets nous, el que hi ha són drets ja existents i cal analitzar quins estan sent més impactats, com ara el dret a la intimitat.
- En el cas de les polítiques públiques existeix el dret a la no existència de decisions automatitzades, ja que vulnera el dret a la dignitat i a la lliure informació.
- Càmeres de reconeixement facial, de reconeixement biomètric al carrer.
- En el cas de Barcelona, caldria plantejar com fer espais de governança compartida. Hi ha una mesura d'IA que s'estava implementant i hi havia un procés participatiu previst, que de moment està aturat.
- Neurodrets: segueix sent dret a la intimitat i a la privacitat.
- Tres punts pels grups de treball: com fomentem aquest debat des d'una perspectiva més crítica quan la implementem des de l'Ajuntament? Com fem més partícip la ciutadania? Com fomentem la participació de la societat civil i de la ciutadania?
- Transparència i rendició de comptes en la implementació de sistemes de reconeixement facial als carrers de Barcelona. Mecanismes de transparència realment efectius.
- No podem pensar que en uns anys seguirem igual que ara, hi haurà necessàriament una transició.
- La nostra societat està vinculada a tot el que passa a escala global. El medi ambient és un dels àmbits en què més es vincula allò local amb allò global.
- Fa 10 anys que no disminuïm la quantitat de residus que generem a Barcelona.

- I també fa 10 anys que no reciclem més. La recollida selectiva es manté igual des de fa 10 anys.
- I no ens podem conformar amb mantenir-ho, cal reduir.
- Molts dels recursos que obtenim per la nostra forma de viure venen d'arreu del món. I els llocs d'on venen no sempre tenen garantits les condicions bàsiques de drets humans.
- JUSTÍCIA AMBIENTAL: és un moviment que va aparèixer als anys 80.
- El concepte neix de la vinculació entre drets humans i cura del medi ambient. Dimensions: distribució equitativa de béns i impactes; reconeixement de tots els actors; participació rellevant; context ecològic que permeti el bon funcionament social.
- Cal pensar les noves polítiques ambientals en termes de transició (referent al que cal incloure a la carta), en el canvi de mesures. L'administració ha de ser responsable d'això.
- Cal que l'administració estableixi mecanismes per a la prevenció, planificació i execució.
- Vulneració del dret a l'aigua
- Tenir drets reconeguts és important per a les organitzacions, ja que després tenen un marc legal amb què recolzar-se. Encara que aquests drets es vulnerin constantment, per a les organitzacions és important tenir-los reconeguts.
- El dret a l'aigua és diferent a cada territori.
- Hi ha uns estàndards de qualitat sobre l'aigua.
- A Catalunya impera un model de gestió privada de l'aigua.
- On hi ha una gestió privada, sovint impera la premissa de la sostenibilitat econòmica. Entre el 2008 i el 2015 es van registrar 150.000 talls d'aigua per impossibilitat de pagament per part de persones en situació de vulnerabilitat.
- Es va impulsar una llei que prohibia els talls d'aigua, ja que és un dret humà.
- La casuística metropolitana és complexa. És competència metropolitana, no municipal. Potser ens podem trobar amb un entramat complicat.
- Què passa quan la ciutadania no té comptador?
- L'aigua va molt vinculada al dret a l'habitatge. Hi ha persones que ocupen habitatges per necessitat. Aquestes persones no tenen comptadors, així que en aquest cas sovint es posa un comptador social. Proposa plasmar-ho d'alguna forma a la carta, per tal que quedi regulat.

- Parlem molt de dret d'accés a l'aigua però poc de sanejament. Cal parlar de lavabos. Si anem per certs barris, es pot notar que no hi ha un bon sanejament.
- Amb la COVID es volia tancar les fonts públiques, però es va lluitar perquè no es fes, ja que les persones en situació de sensellarisme només tenen aquesta opció per a accedir a l'aigua.
- Pujada de rebuts de l'aigua a causa de les dessalinitzadores. Cal un sistema d'indicadors per a avaluar com això impacta en les persones més vulnerabilitzades de la ciutat.

Aportacions dels i les participants

1. Cal incorporar aquests o altres drets a la carta de drets i deures de Barcelona?

- Sí, cal incorporar la justícia ambiental i els drets digitals a la carta
- També és important incloure el dret a la transparència, l'accés a dades i a la participació
- S'ha proposat incloure el concepte de decreixement

Educar en el concepte de decreixement. Reducció del consum i definició d'un concepte molt diferent de ciutat.

- Es proposa incorporar a la carta el dret a la privacitat i el dret a l'accés a les tecnologies

També es considera important incorporar mecanismes de control.

2. Com fer-ho? (en quin apartat, en quins termes...)

- **Drets digitals**

Es proposa introduir la capa digital a la major part d'apartats, ja que els drets digitals són transversals.

- **Drets ambientals**

Cal incorporar drets i deures ambientals amb una mirada local i global i de justícia ambiental.

- **Un dels punts que ha sortit és "a qui es dirigeix la carta?"**

La resposta de les participants ha estat que s'hauria de dirigir a tothom, tingui la seva situació regularitzada o no.

A més, cal que hi hagi mecanismes per garantir un exercici igualitari dels drets, independentment de les diferències socioeconòmiques.

També es comenta que els drets han de ser accessibles per a les persones amb discapacitat, per exemple en assumptes com el reciclatge o la recollida de brossa.

- **La responsabilitat ha de ser compartida amb la ciutadania**

Espais de participació de la ciutadania estan bé, però també cal que la responsabilitat sigui mútua.

- Cal tenir en compte la interacció entre els drets i els terminis de posada en pràctica
- Introduir mecanismes que garanteixin de manera igualitària a tota la ciutadania els drets digitals i ambientals. Independentment de la renda i del barri en què visquin

3. Quines accions prioritàries caldria incorporar al pla d'acció per garantir-los?

- Recollir dades territorials sobre justícia ambiental
- Que s'incorporin indicadors de seguiment i avaluació i també d'actualització.

Cal que l'administració s'adapti a les necessitats de les persones. Que els tràmits digitals no siguin només digitals, també calen serveis presencials.

Que els tràmits siguin accessibles per a les persones amb discapacitat.

Tecnologies lliures a l'Ajuntament: garantir els drets digitals també passa per això

- **Potenciar els projectes de reaprofitament**

De mobiliari, materials, tecnologies...

En aquesta línia, els equipaments municipals han de ser un model de reaprofitament i reciclatge.

